Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Papildu apsvērumi par ieteikumu Padomes ieteikumam par eurozonas ekonomikas politiku"

(COM(2021) 742 final)

(pašiniciatīvas atzinums)

(2023/C 75/07)

Ziņotājs: **Juraj SIPKO**

Plenārsesijas lēmums	22.3.2022.
Juridiskais pamats	Reglamenta 52. panta 2. punkts
	Pašiniciatīvas atzinums
Atbildīgā specializētā nodaļa	Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa
Pieņemts specializētās nodaļas sanāksmē	6.10.2022.
Pieņemts plenārsesijā	27.10.2022.
Plenārsesija Nr.	573
Balsojuma rezultāts	
(par/pret/atturas)	170/1/2

1. **Secinājumi un ieteikumi**

1.1. EESK norāda, ka eurozonas un Eiropas Savienības pašreizējo ekonomisko attīstību raksturo īpaši liela ekonomiskā, ģeoekonomiskā un politiskā nenoteiktība. Šo nenoteiktību rada divi pastāvīgi sistēmiski satricinājumi, proti, joprojām izplatītais Covid-19 un Krievijas iebrukums Ukrainā. Pastāv arī jauns risks, kas saistīts ar sadrumstalotību starptautiskajā tirdzniecībā, maksājumos, kā arī kapitāla un finanšu tirgos, tostarp ražošanas, pētniecības un transporta nozarēs. Sistēmiskie riski ir izraisījuši milzīgu valsts parāda pieaugumu un inflācijas kāpumu. Tomēr lielākā problēma, ar ko saskaras eurozona un ES dalībvalstis, joprojām ir klimata pārmaiņu jautājuma risināšana.

1.2. EESK atgādina, ka cīņa pret nepārtraukto Covid-19 izplatību vēl nebūt nav beigusies. Tāpēc jāveic visi būtiskie un sistēmiskie pasākumi, lai cīnītos pret šo slimību, vienlaikus gatavojoties citām iespējamām epidēmijām un pandēmijām. EESK uzsver – un to apstiprina pēdējo divu gadu pieredze –, ka vislielākā ieguldījumu atdeve ir veselības nozarē.

1.3. EESK atbalsta Krievijas agresijas un kara Ukrainā izbeigšanu un Ukrainas teritoriālās integritātes atjaunošanu. Tas var radīt priekšnosacījumus noturīgai, iekļaujošai un ilgtspējīgai ekonomikas izaugsmei eurozonas valstīs un Eiropas Savienības dalībvalstīs.

1.4. EESK rūpīgi seko līdzi ļoti nelabvēlīgajām inflācijas tendencēm, ko galvenokārt izraisa izejvielu, pārtikas un enerģijas cenu kāpums, tostarp piegādes ķēdes traucējumi. Šajā situācijā procentu likmju paaugstināšana nav īpaši efektīvs instruments. Pārāk stingra monetārā politika var palielināt arī recesijas risku un kavēt privātos ieguldījumus enerģētikas pārkārtošanā, kas tik steidzami nepieciešami. Tāpēc EESK iesaka ECB veikt atbilstīgu samērīguma novērtējumu, rūpīgi analizējot stingrākas monetārās politikas blakusietekmi un to, kā tā ietekmēs ilgtermiņa cenu stabilitātes mērķus. Tomēr EESK mudina Eiropas Centrālo banku samazināt pamatinflāciju, neapdraudot ES ekonomikas atveseļošanos. Ņemot vērā iepriekšminētos riskus, ECB būtu jārīkojas piesardzīgi, normalizējot monetāro politiku.

1.5. Ņemot vērā straujo enerģijas un pārtikas cenu pieaugumu, EESK iesaka valstu ekonomikas politikas veidotājiem izveidot funkcionējošu un efektīvu sociālās drošības tīklu visneaizsargātākajām iedzīvotāju grupām, tostarp visvairāk skartajiem vidusslāņa segmentiem, lai neviens netiktu atstāts novārtā.

1.6. EESK pauž bažas par to, ka valsts parāds turpina pieaugt. Tāpēc Komiteja iesaka veikt pasākumus, lai panāktu vidēja termiņa fiskālo konsolidāciju. Lai papildinātu valstu budžetus, EESK uzskata, ka jāpanāk vienlīdzīga nodokļu uzlikšana un līdz ar to arī efektīvs publisko līdzekļu izlietojums.

1.7. EESK norāda, ka vispārējās izņēmuma klauzulas aktivizēšana Covid-19 rezultātā bija pareizs lēmums. Lai gan tā ir pagarināta līdz 2023. gadam, sistēmiskajiem riskiem saglabājoties, būs jādomā par vēl vienu pagarinājumu. Tāpēc EESK sagaida, ka Eiropas Komisija nekavējoties sagatavos konkrētus pasākumus Stabilitātes un izaugsmes pakta reformai.

1.8. Neraugoties uz progresu finanšu savienības izveidē, ir jāpieņem un jāīsteno visi būtiskie un sistēmiskie pasākumi, lai pabeigtu banku savienības un kapitāla tirgu savienības izveidi. Tālab EESK aicina atbildīgās organizācijas un kompetentās iestādes apvienot spēkus, lai izveidotu finanšu savienību.

1.9. EESK uzsver sadrumstalotības negatīvo ietekmi. Tā norāda uz valsts obligāciju tirgus nestabilitāti eurozonas tirgos. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Eiropas Centrālās bankas 2022. gada 15. jūnija paziņojumu par pasākumu sagatavošanu, lai novērstu sadrumstalotību eurozonā.

1.10. EESK atbalsta eurozonas valstu ekonomikas pārveidi. Vienlaikus Komiteja norāda uz eksistenciālo risku, kas saistīts ar klimata pārmaiņām. Tāpēc pat neparedzēto un sarežģīto ģeoekonomisko norišu apstākļos EESK iesaka pāriet uz atjaunīgiem energoresursiem un izmantot gan finanšu resursus, kas pieejami saskaņā ar atveseļošanas plānu, gan arī citus finanšu resursus, tostarp privātā sektora finansējuma atbalstu.

1.11. Tāpat kā citas ES valstis, arī eurozonas valstis pašlaik saskaras ar sistēmiskiem satricinājumiem, riskiem un draudiem. Tāpēc, ņemot vērā kritisko periodu, kurā cilvēce atrodas, EESK aicina visas valstis un kompetentās starptautiskās iestādes sadarboties, lai risinātu problēmas, kuras rada visi iepriekš nepieredzētie sistēmiskie satricinājumi, riski un draudi, ar ko pašlaik saskaras pasaule. Kavēšanās ar pasākumu pieņemšanu un īstenošanu var radīt tālejošas sekas ne tikai materiālo zaudējumu ziņā, bet arī – un galvenokārt – cilvēku dzīvības ziņā.

2. **Pamatinformācija un konteksts**

2.1. Pašlaik pastāv divi sistēmiski reāli satricinājumi – Covid-19 un Krievijas iebrukums Ukrainā –, kas līdz ar tiem sekojošo ģeoekonomisko sadrumstalotību ir radījuši lielu nenoteiktību. Turklāt preču un pārtikas cenu pieaugums ir radījis būtiskus sociālekonomiskos riskus gan eurozonā, gan Eiropas Savienībā. Ņemot vērā klimata pārmaiņu radītos eksistenciālos draudus, viens no lielākajiem eurozonas un ES dalībvalstu izaicinājumiem ir zaļā pārkārtošanās.

2.2. Šodienas ekonomiskās norises pavada vēl nepieredzēti reāli ārējie satricinājumi eurozonas valstīs. Tāpēc no makroekonomisko pamatrādītāju viedokļa šīs norises nevar uzskatīt par stabilām. Turklāt dažas konkrētas eurozonas dalībvalstis ceļā uz ilgtspējīgas, noturīgas un iekļaujošas ekonomikas veidošanu saskaras ar ilgstošām strukturālām problēmām.

2.3. Pirms šiem diviem sistēmiskajiem satricinājumiem inflācija gandrīz visās eurozonas dalībvalstīs bija salīdzinoši zema. Relatīvi zemāki inflācijas rādītāji bija vērojami arī pirms klimata krīzes sākuma, un dažās eurozonas valstīs bija vērojama pat deflācija. Mūsdienu inflācijas dinamika prasa plaši izmantot ECB instrumentu kopumu. Pašlaik inflācija ir viens no lielākajiem riskiem ilgtspējīgai, noturīgai un iekļaujošai eurozonas ekonomikas izaugsmei. Samazināt un stabilizēt inflāciju un noturēt to inflācijas mērķa līmenī, t. i., zem 2 %, nav iespējams bez atbilstošām pārmaiņām Eiropas Centrālās bankas monetārajā politikā. Šajā kontekstā ECB Padome ir veikusi nepieciešamos pasākumus, lai īstenotu ECB pilnvaras nodrošināt cenu stabilitāti un aizsargāt finanšu stabilitāti. Tuvākajā nākotnē ir svarīgi, lai monetārās politikas normalizēšanā ECB rīkotos piesardzīgi.

2.4. Inflācija ir sasniegusi visaugstāko līmeni kopš Eiropas monetārās savienības izveides. To ir noteikusi virkne faktoru, kas izraisīja pakāpenisku inflācijas līmeņa kāpumu pat globālās Covid-19 krīzes padziļināšanās laikā. Pašlaik notiekošā ekonomikas atveseļošanās eurozonā vēl vairāk saasinājusi šo negatīvo tendenci, jo ir samazinājies piedāvājums. Cenu

pieaugumu ir veicinājis arī Krievijas iebrukums Ukrainā. Pamatoti jājautā, cik lielā mērā Eiropas Centrālās bankas monetārā politika, izmantojot visus tās rīcībā esošos instrumentus, var palēnināt inflācijas kāpumu un pakāpeniski atgriezt to pie deklarētā inflācijas mērķa un noturēt to šā mērķa robežās, neapdraudot vienotās valūtas stabilitāti un ekonomikas atveseļošanos pēc Covid-19 krīzes.

2.5. Pašreizējās inflācijas tendences nav ne īslaicīgas, ne īstermiņa (kā norādīts 2021. gada rudenī), un liecina par augstu nenoteiktības pakāpi. Pagājušā gada otrajā pusgadā cenu pieaugumu galvenokārt noteica enerģijas cenas, piegādes ķēžu traucējumi, neparasti straujais izejvielu cenu kāpums un lielākas transporta izmaksas. Pašreizējās cenu dinamikas iemesli ir sarežģīti, tāpēc inflāciju neizdosies samazināt tikai ar monetāro politiku vien. Ir nepieciešams dažādot enerģijas importu un tādējādi samazināt atkarību no piegādēm no Krievijas. Diversifikācija eurozonas dalībvalstīm piedāvā arī vēsturisku iespēju uzsākt steidzamas strukturālās reformas (piemēram, administratīvās reformas, tiesu sistēmas reformas, reformas tiesiskuma stiprināšanai) un samazināt atkarību no tradicionālo energoresursu importa. Turklāt ir vajadzīga tirgus intervence, lai kontrolētu pašreizējo svārstīgo cenu dinamiku enerģijas tirgū. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par ārkārtas intervenci ar mērķi risināt augsto enerģijas cenu problēmu.

2.6. Tajā pašā laikā ir pierādījumi tam, ka daudzi uzņēmumi pat enerģijas cenu kāpuma apstākļos ir spējuši palielināt vienības peļņu. ECB analīze liecina, ka peļņa ir bijusi galvenais faktors, kas veicinājis kopējo iekšzemes inflāciju, jo uzņēmumi pieaugušās izmaksas nodeva tālāk, kā arī nosargāja un palielināja peļņas normu. Cenu dinamiku varētu ierobežot arī tirgus intervences pasākumi enerģētikas nozarē.

2.7. Pašreizējais cenu pieaugums galvenokārt ir saistīts ar piedāvājumu. Šī tendence negatīvi ietekmē eurozonas konkurētspēju, izraisot izmaksu pieaugumu un radot spiedienu uz algu paaugstināšanu ekonomikas lejupslīdes laikā. Ja šī nelabvēlīgā tendence turpināsies, tā var izraisīt stagflāciju (lai gan pašlaik eurozonas valstīs kopumā tā nav vērojama). Vēsturiskā ziņā stagflācija tika reģistrēta gandrīz pirms 40 gadiem. Nevar izslēgt, ka, turpinoties ārējiem sistēmiskiem satricinājumiem, var rasties nevēlama stagflācija. No otras puses, EESK norāda uz iespējamu negatīvu ietekmi uz pieprasījumu, ja reālo algu samazināšanās ietekmēs iedzīvotājus ar zemiem un vidējiem ienākumiem.

2.8. 2021. gadā eurozonas dalībvalstīs bija vērojama salīdzinoši labvēlīga ekonomikas izaugsmes tendence, un nebija sagaidāma investīciju un tirdzniecības plūsmu palēninašanās augstās ekonomiskās nenoteiktības dēļ. Ja netiks pieņemtas un īstenotas strukturālās reformas, globālā Covid-19 krīze var padziļināt ekonomiskās izaugsmes plaisu eurozonā. Šī atšķirību padziļināšanās var būtiski ietekmēt konverģenci un saasināt šo nelabvēlīgo tendenci visās eurozonas dalībvalstīs.

2.9. Īstermiņā potenciālās investīciju pieauguma perspektīvas nav iepriecinošas. Instrumenti, kas pieņemti atveseļošanai pēc Covid pandēmijas (Atveseļošanas un noturības mehānisms), Ukrainā notiekošā kara izraisītās investīciju nenoteiktības dēļ ir sākuši nedaudz zaudēt aktivitāti. Tāpēc ir svarīgi, lai atsevišķas valstis spētu tikt galā ne tikai ar pastāvīgajiem tirdzniecības un ieguldījumu plūsmas traucējumiem un joprojām pastāvošo nenoteiktību globālajā ekonomikā, bet galvenokārt ar augsto nenoteiktības līmeni eurozonas dalībvalstīs.

2.10. Ekonomikas lejupslīdi izraisa arī ievērojamais enerģijas cenu kāpums, ar ko saskaras mājsaimniecības. Dažas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai risinātu cenu pieauguma problēmu, izmantojot subsīdijas, PVN izmaiņas, tostarp papildu sociālās iemaksas, un sociālos enerģijas tarifus mājsaimniecībām ar viszemākajiem ienākumiem. Tāpēc ir jāpārdomā, kā efektīvi izmantot enerģiju mājsaimniecībās, un jāmaina enerģijas patēriņa paradumi. Enerģijas cenu kāpuma rezultātā no patēriņa groza pakāpeniski tikušas izstumtas citas preces, pēc kurām tagad ir samazinājies pieprasījums. Turklāt augstākas enerģijas cenas mājsaimniecībām maina mājsaimniecību patēriņa modeli un ievērojami samazina dažu ikdienas preču patēriņu. Tomēr enerģija ir pamatprece, un tās patēriņu var samazināt tikai līdz noteiktam līmenim, kas nozīmē, ka no cenu kāpuma īpaši cietīs nabadzīgākās mājsaimniecības.

2.11. Eurozonas dalībvalstu publiskās finanses ļoti negatīvi ir ietekmējusi Covid-19 pandēmija. Lai risinātu Covid-19 krīzi, 2020. gada martā tika aktivizēta Stabilitātes un izaugsmes pakta vispārējā izņēmuma klauzula. Tika izveidota arī pagaidu valsts atbalsta shēma, kas ļāva plaši izmantot fiskālos stimulus, lai atbalstītu uzņēmējdarbību, kā arī saglabātu sociālo stabilitāti.

2.12. Fiskālā reakcija un ražošanas apjoma samazināšanās ir izraisījusi ievērojamu valsts parāda rādītāju pieaugumu, it īpaši dažās dalībvalstīs ar lielu parādu. Ļoti svarīgi ir turpināt nodrošināt valsts parāda atmaksājamību, pakāpeniski samazinot šo parādu. Ņemot vērā to, ka enerģijas cenas vidējā termiņā saglabāsies augstā līmenī, būs nepieciešams pārskatīt tirgus un cenu veidošanas mehānismus, kā arī veikt papildu fiskālā atbalsta pasākumus, lai atbalstītu mājsaimniecības un uzņēmumus, kurus īpaši ietekmē enerģijas cenu pieaugums.

2.13. Lielāki izdevumi drošībai un citām kritiskām prioritātēm var izraisīt īslaicīgu eurozonas ekonomiskās pozīcijas pasliktināšanos pasaules ekonomikā. Šādos apstākļos eurozonas dalībvalstis saskaras ar galveno uzdevumu – virzīties uz ilgtspējīgu ekonomikas izaugsmi un saglabāt eurozonas ekonomikas daļu salīdzinājumā ar citiem pasaules konkurentiem, izmantojot visus pieejamos instrumentus un efektīvu individuālo politiku, ieskaitot diplomātiskos instrumentus.

2.14. Pēdējā laikā – kopš 2021. gada maija – nelabvēlīgu ģeopolitisko norišu dēļ ir samazinājies euro kurss attiecībā pret ASV dolāru. Euro, otrās lielākās rezervju valūtas, kursa kritumu galvenokārt noteica Eiropas Centrālās bankas un Federālo rezervju sistēmas (*FED*) īstenotā atšķirīgā monetārā politika.

2.15. Pamatojoties uz iepriekš minēto analīzi, Eiropas Komisija ir nākusi klajā ar savu ekonomikas perspektīvu (2022. gada jūlijs), ko galvenokārt nosaka notikumi Ukrainā. Saskaņā ar Komisijas prognozēm šī perspektīva paredz, ka šogad ekonomikas izaugsme ES dalībvalstīs būs 2,7 % un eurozonā – 2,6 %, bet nākamgad samazināsies līdz 1,5 % un 1,4 %. Tiek prognozēts, ka vidējais inflācijas līmenis gan Eiropas Savienībā, gan eurozonā šogad sasniegs 7,6 %, savukārt nākamgad inflācija samazināsies attiecīgi līdz 4,6 % Eiropas Savienībā un 4 % eurozonā.

3. **Vispārīgas piezīmes**

3.1. EESK uzsver, ka ne tikai īstermiņa, bet arī vidēja termiņa eurozonas valstu ekonomikas attīstību būtiski ietekmē un var ietekmēt Krievijas iebrukums Ukrainā. Šī nelabvēlīgā attīstība ir sistēmiska, un pēckara vēsturē tai nav analoga. Tāpēc to ir ļoti grūti salīdzināt ar citiem satricinājumiem, kas vēsturiski ir negatīvi ietekmējuši ekonomikas attīstību eurozonā. Jebkurā gadījumā pastāv ļoti liela nenoteiktība, kas apgrūtina nākotnes attīstības perspektīvu noteikšanu.

3.2. EESK norāda, ka makroekonomisko un mikroekonomisko rādītāju attīstība eurozonas valstīs nav iepriecinoša. Nenoteiktības līmenis ir īpaši augsts. Ir vairāki nezināmi mainīgie lielumi, kas var ietekmēt jau tā ārkārtīgi augsto nenoteiktības līmeni, galvenokārt ģeopolitiskā un ekonomiskā ziņā.

3.3. EESK uzskata, ka inflācijas tendence rada augstu risku sociālekonomiskajam progresam eurozonas valstīs. Pašreizējais inflācijas risks galvenokārt ir saistīts ar piegādi un vērtību ķēžu traucējumiem. Notikumi Ukrainā, it sevišķi saistībā ar enerģijas ielaidi, tostarp izejvielu cenām, kā arī Covid-19 izplatības ierobežošanas pasākumi, ir izraisījuši pārmaiņas piedāvājuma pusē.

3.4. Pašreizējās inflācijas dinamikas dēļ ir plaši jāizmanto ECB instrumentu kopums, lai panāktu cenu stabilitāti ar atbalstošas monetārās politikas palīdzību. Normalizējot monetāro politiku, ECB būtu jārīkojas piesardzīgi. Turklāt ir sagaidāms, ka monetārā politika arī turpmāk atbalstīs eurozonas dalībvalstu ekonomikas politiku.

3.5. EESK uzsver, ka inflācijas risks dalībvalstīs nav ierobežots un ka tā novēršanas mēģinājumi ir īstenoti tikai daļēji. Ņemot vērā pašreizējo nelabvēlīgo inflācijas tendenci un tās ietekmi uz mājsaimniecībām, kā arī ar konkurētspēju saistītās norises, EESK aicina visas kompetentās un atbildīgās iestādes pieņemt un īstenot visus steidzamos pasākumus, lai kompensētu negatīvo cenu satricinājumu. Vienlaikus jānovērš satricinājumi eurozonas valstu obligāciju tirgū ([1]).

3.6. EESK atzinīgi vērtē *REPowerEU* programmas publicēšanu. Komiteja sagaida, ka šī programma palīdzēs pakāpeniski samazināt atkarību no Krievijas Federācijas energoresursiem. Tā dod iespēju arī pakāpeniski novērst lielākos izmaksu riskus, kas eurozonas valstīs ir galvenais drauds cenu stabilitātei.

3.7. EESK sagaida, ka *REPowerEU* sniegs vēl divus būtiskus ieguldījumus: i) *REPowerEU* varētu stimulēt ievērojamu ieguldījumu pieaugumu atsevišķās nozarēs un jomās, tādējādi īstenojot ideju, kas radusies jau pirms Krievijas iebrukuma Ukrainā. Pamatideja ir tāda, ka šis gads būs nozīmīgs ieguldījumu pieauguma ziņā, it īpaši atsevišķās sabiedriskas nozīmes jomās; ii) *REPowerEU* būtu arī jādod būtisks ieguldījums vissvarīgākajās strukturālajās pārmaiņās, ar kurām saskaras pašreizējā paaudze, un tādējādi jāsasniedz galvenie mērķi – veicināt eurozonas valstu konkurētspēju, ilgtspējību un noturību, cenšoties sasniegt galvenos mērķrādītājus, kas izklāstīti zaļajā kursā.

3.8. EESK rūpīgi uzrauga, kā ieguldījumi tiek fundamentāli pārdalīti salīdzinājumā ar sākotnējiem ieguldījumu plāniem. Sagaidāms, ka ieguldījumu pieaugums būs mazāks tajās nozarēs, kas saistītas ar enerģētikas pārstrukturēšanu un ES valstu zaļā kursa prioritāšu īstenošanu. Nav skaidrs, kādas būs perspektīvas tajās nozarēs un jomās, kas nav tieši saistītas. Ņemot vērā iepriekšminēto, būs svarīgi panākt mazo un vidējo uzņēmumu attīstību tradicionālajās tautsaimniecības nozarēs (kas nav stratēģiski nepieciešamas vai netiecas pēc pasaules līmeņa izcilības), izmantojot potenciālās iespējas atsevišķos reģionos.

3.9. EESK stingri atbalsta to, ka pienācīga uzmanība jāpievērš ne tikai pašreizējo kritiski svarīgo prioritāšu īstenošanai, bet arī vienotu inovācijas rezultātu nodrošināšanai reģionos, eurozonā un visā ES kopumā. Ja šis mērķis netiks uztverts pietiekami nopietni, var saasināties atšķirības starp eurozonas reģioniem un starp ES dalībvalstīm.

3.10. EESK atzinīgi vērtē iespēju panākt spēcīgāku konverģenci, pateicoties izaugsmei agrāk mazāk attīstītajās eurozonas dalībvalstīs, kuru izaugsme ilgtermiņā ir bijusi straujāka nekā eurozonas vidējais rādītājs. Šajā saistībā jānorāda, ka Covid-19 un pašreizējais karš Ukrainā var izraisīt padziļinātu un atšķirīgu procesu eurozonas dalībvalstīs, kas nebūtu labvēlīgs Māstrihtas līgumā izklāstīto pamatideju īstenošanai.

3.11. EESK atzinīgi vērtē un atbalsta notiekošās debates par jaunās publisko finanšu institucionālās sistēmas izveidi ES dalībvalstīs. Šajā saistībā Komiteja norāda, ka Stabilitātes un izaugsmes pakta fiskālo noteikumu atjaunināšana galvenokārt ir saistīta ar uzdevumu saskaņot finanšu ilgtspēju ar skaidrām valsts ieguldījumu vajadzībām.

3.12. EESK saskata iespēju savstarpēji koordinēt un sasaistīt dažāda veida politikas virzienus, kuru mērķis ir nodrošināt ilgtspējīgu valsts parādu. Turklāt pamatotos gadījumos ir jāatbalsta fiskālās stratēģijas saskaņā ar tādu vidēja termiņa pieeju fiskālajām korekcijām, kas orientēta uz atveseļošanu un noturību. Komiteja sagaida, ka tiks rasti reālistiski un praktiski risinājumi, kuru rezultātā tiks izstrādāta publisko finanšu platforma, kas būtu nekavējoties jāīsteno.

3.13. Ņemot vērā, ka pēc Covid-19 krīzes valsts budžets ir noslogots, turpmākajiem kompensācijas pasākumiem, kuru mērķis ir palīdzēt mājsaimniecībām un uzņēmumiem pārvarēt enerģētikas krīzi, jābūt mērķtiecīgiem un efektīviem. EESK izprot un respektē pašreizējos iemeslus, kas saistīti ar drošības, humāno un sociālo vajadzību nodrošināšanu un to ietekmi uz eurozonas valstu budžetiem. Šajā saistībā EESK atzinīgi vērtē Komisijas lēmumu pagarināt Stabilitātes un izaugsmes pakta izņēmuma klauzulas aktivizēšanu un aicina Komisiju pēc iespējas ātrāk iesniegt konkrētus priekšlikumus par Stabilitātes un izaugsmes pakta reformu.

([1]) Tāpēc EESK atzinīgi vērtē ECB 2022. gada 15. jūnija paziņojumu, ka tā plāno izstrādāt instrumentu, lai cīnītos pret sadrumstalotību eurozonā.

3.14. EESK ir vairākkārt norādījusi, ka, tāpat kā iepriekš un vēl jo vairāk šodien, ir jāpieliek lielākas pūles, lai stiprinātu eurozonas pozīciju starptautiskajā kontekstā. Pašlaik eurozonas valstis saskaras ar jauniem izaicinājumiem, kas saistīti ar vispārējo drošības risku un strukturālajām pārmaiņām. Turklāt ekonomiskās un politiskās norises var ietekmēt euro pozīciju starptautiskajā monetārajā un maksājumu sistēmā. Krievijas agresijas un Ukrainā notiekošā kara izbeigšana, kā arī Ukrainas teritoriālās integritātes atjaunošana, var veicināt pasaules ekonomikas atveseļošanos un stiprināt eurozonas ekonomiku tajā.

4. **Īpašas piezīmes**

4.1. EESK ir pārliecināta: ņemot vērā dominējošo augsto ģeopolitiskās un ekonomiskās nenoteiktības līmeni, kas saistīts ar inflācijas kāpuma un valsts parāda pieauguma riskiem, lai nodrošinātu relatīvu sociālekonomisko stabilitāti eurozonas dalībvalstīs, ir svarīgi koncentrēties uz pareizajām prioritātēm, izmantojot Atveseļošanas un noturības mehānisma (ANM) līdzekļus. Šis instruments ļauj ES dalībvalstīm kopīgi emitēt obligācijas kapitāla tirgos, un līdz šim tas ir bijis ļoti efektīvs. Tāpēc EESK ļoti atzinīgi vērtētu tā praktisko izmantošanu arī turpmāk. Šajā saistībā EESK uzskata, ka ANM var izmantot arī pēc 2026. gada.

4.2. EESK uzsver, ka Krievijas iebrukums Ukrainā var izraisīt nevēlamu recesiju un pat stagflāciju dažās eurozonas valstīs. Tāpēc šobrīd vairāk nekā jebkad ir nepieciešama rūpīga šo nelabvēlīgo norišu uzraudzība un preventīva rīcība, lai tās novērstu.

4.3. EESK norāda, ka bezdarba un darba tirgus tendences liecina par relatīvu stabilitāti. Vienlaikus Komiteja norāda uz salīdzinoši lielām atšķirībām starp valstu bezdarba līmeņiem salīdzinājumā ar laikposmu pirms 2008. gada. Dažās eurozonas dalībvalstīs dominē strukturālais bezdarbs, ko papildina kvalificēta darbaspēka trūkums. Tieši šis relatīvais augsti kvalificēta darbaspēka trūkums neļauj pietiekami palielināt konkurētspēju atsevišķās nozarēs un jomās. Šajā saistībā EESK norāda, ka eurozonas dalībvalstīs un Eiropas Savienībā joprojām ir pietiekamas un vēl neizmantotas prasmju pilnveides un pārkvalifikācijas iespējas.

4.4. EESK ir ļoti nobažījusies par negatīvajām nevienlīdzības un nabadzības pieauguma tendencēm eurozonas dalībvalstīs un visā ES. Nevienlīdzība šā jēdziena visplašākajā nozīmē lielā mērā ir arī globālās finanšu krīzes mantojums. Covid-19 pandēmija ir vēl vairāk pastiprinājusi šo nelabvēlīgo tendenci. Enerģijas un pārtikas cenu pieaugums pašlaik ietekmē visneaizsargātākās iedzīvotāju grupas, kā arī mājsaimniecības ar zemiem un vidējiem ienākumiem. Šā iemesla dēļ EESK steidzami aicina visas kompetentās iestādes izveidot sociālās drošības tīklu, kas darbotos efektīvi un kurā neviens netiktu atstāts novārtā.

4.5. EESK vēlreiz vērš uzmanību uz iespējamu un neparedzētu turpmāku mutāciju, pandēmiju un epidēmiju attīstību. Covid-19 parādīšanās un straujā izplatīšanās atklāja, ka veselības aprūpes nozare ir ļoti nesagatavota pandēmijai. Tādēļ ir nepieciešama padziļināta sagatavošanās, bet galvenokārt atbildīgāka visu kompetento iestāžu un institūciju politika šajā jomā. EESK norāda: kā liecina divu pēdējo gadu notikumi, vislielāko ieguldījumu atdevi sniedz ieguldījumi veselības aizsardzībā un profilaksē.

4.6. EESK uzsver, ka atbalsts papildu likviditātes nodrošināšanai kopš Covid-19 uzliesmojuma ir bijis pareizs lēmums. Tomēr, ņemot vērā to, ka dažas konkrētas darbības tika apturētas, tagad būs jākoncentrējas uz konkrētu uzņēmumu maksātspējas nodrošināšanu. Būs vajadzīga arī papildu likviditāte, lai atbalstītu izaugsmi pēc pandēmijas. Tāpēc EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi turpināt kapitāla tirgu savienības un banku savienības izveidi.

4.7. EESK norāda, ka notiek pasaules ekonomikas sadrumstalotības process. Krievijas iebrukums Ukrainā ir izraisījis sadrumstalotību starptautiskajā tirdzniecībā, starptautiskajos maksājumos, starptautiskajās valūtas un finanšu attiecībās, starptautiskajā transportā, starptautiskajā zinātnē un pētniecībā, globālajās vērtību ķēdēs un arī citās jomās. Šim procesam ir bijusi ļoti negatīva ietekme uz sociālekonomisko attīstību eurozonas valstīs.

4.8. EESK norāda, ka pašreizējā lielā ekonomiskā un ģeoekonomiskā nenoteiktība, ko papildina augsts risks, ir vissarežģītākā situācija visā Eiropas integrācijas projekta vēsturē. Ņemot vērā turpmāko sociālekonomisko norišu neprognozējamību, kompetentajām iestādēm noteikti jāpieņem un jāīsteno virkne pasākumu, lai mazinātu un novērstu ārējos satricinājumus eurozonas dalībvalstu ekonomikā.

Briselē, 2022. gada 27. oktobrī

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētāja
Christa SCHWENG